

Universiteit
Leiden

Psychologische Controle en Autonomie in de Opvoeding van Adolescenten: Voorspellers voor Externaliserende Problemen?

Masterproject 'Op Eigen Benen: Autonomie en Identiteit'

Julie Adriaanse

Studentnummer s2367874

Master Education and Child Studies, specialisatie Orthopedagogiek

Scriptiebegeleider: Prof. Dr. P. H. Vedder

Tweede beoordelaar: Dr. M. van Geel

4 juli 2019

Abstract

Adolescence is a period between childhood and adulthood, in which the development of autonomy is a very important task. Relationships between adolescents and parents change as a result of their children seeking autonomy. Parents experience difficulties in finding a balance between autonomy granting and controlling their children. One way of providing control is psychological controlling parenting: a passive-aggressive form of controlling children, characterized by a hostile attitude, which seem to be related to externalizing problems. The present study aimed to identify the relations among parental psychological control (PPC), autonomy and externalizing behavior problems (EBP) during adolescence in a Dutch sample. Based on the literature, a positive relation between PPC and EBP was expected. Based on the Self-Determination Theory, it was expected that autonomy would be a mediator in this relation. Participants were Dutch students ($N = 300$, M age = 17.28), who completed an online questionnaire. Results from multiple regression analysis showed that PPC was positively related to EBP. This study did not find autonomy as a mediating variable. Possible explanations for the results are provided and strong points and limitations of this study, as well as implications for future research and practice are discussed.

Keywords: adolescents, psychological control, autonomy, externalizing behavior problems, Self-Determination Theory

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

Psychologische Controle en Autonomie in de Opvoeding van Adolescenten: Voorspellers voor Externaliserende Problemen?

Ondanks de groeiende invloed van leeftijdsgenoten in de adolescentie, spelen ouders nog steeds een belangrijke rol in de mate van agressie die adolescenten vertonen (Murray, Dwyer, Rubin, Knighton-Wisor, & Booth-LaForce, 2014). De adolescentie is een periode tussen de kindertijd en volwassenheid die zich kenmerkt door grote veranderingen in de manier waarop jongeren zichzelf en zichzelf in relatie tot hun familie zien (White & Renk, 2012). Een belangrijke taak in deze periode is het ontwikkelen van autonomie: het vermogen om onafhankelijk van anderen beslissingen te nemen, zichzelf te kunnen uiten en voor zichzelf te kunnen zorgen (Silk, Morris, Kanaya, & Steinberg, 2003; Valkenburg & Piotrowski, 2017). Als gevolg hiervan verandert de relatie tussen adolescenten en hun ouders, waardoor ouders vaak moeite hebben met het bieden van de juiste mate van controle en steun, terwijl ze hun kinderen tegelijkertijd steeds meer ‘vrijlaten’ (Vander Zanden, Crandell, & Crandell, 2000). Te veel ouderlijke (psychologische) controle kan leiden tot onder andere externaliserende problematiek (bijv. Pinquart, 2017). Externaliserend probleemgedrag kan worden omschreven als agressief, antisociaal en verstorend gedrag, zoals ongehoorzaamheid, liegen, stelen, vechten en andere vormen van fysieke agressie (Achenbach, 1991), maar ook middelenmisbruik wordt vaak hiertoe gerekend (bijv. Pavlova, Haase, & Silbereisen, 2011). In de huidige studie wordt het verband tussen ouderlijke psychologische controle en externaliserende problemen van adolescenten onderzocht en wordt er nagegaan in hoeverre autonomie hierin een rol speelt.

Psychologische Controle

Psychologische controle in de opvoeding kan worden gedefinieerd als een passief-agressieve en opdringerige vorm van controle die ouders hanteren, gekenmerkt door een vijandige houding tegenover hun kinderen (Silk et al., 2003). Bij een hoge mate van psychologische controle negeren ouders de perspectieven van hun kinderen en gebruiken zij manipulatief gedrag om hun eigen ideeën op te leggen (Silk et al., 2003), waardoor er minder plaats is voor de expressie van eigen meningen en emoties van hun kinderen (Ryan & Deci, 2017). Dergelijke strategieën die ouders bewust of onbewust gebruiken, zijn bijvoorbeeld kinderen zich laten schamen, schuldig voelen, of hun kinderen het idee geven dat ze niet van hen houden wanneer ze niet dezelfde ideeën hebben als hun ouders (Barber, 1996). Onderzoek suggereert dat psychologische controle een veilige hechting kan aantasten en daarmee de ontwikkeling van agressief en normoverschrijdend gedrag in gang kan zetten (Soenens, Vansteenkiste, Goossens, Duriez, & Niemiec, 2008). Uit een meta-analyse van Pinquart (2017) blijkt dat ouderlijke psychologische controle zelfs een van de meest belangrijke voorspellers is voor het ontstaan van externaliserend probleemgedrag. Zo kunnen de vijandige elementen die psychologische controle kent, boosheid bij kinderen uitlokken, wat kan leiden tot fysieke agressie tegenover leeftijdsgenoten (Casas et al., 2006). Verder blijkt dat psychologische controle van moeders een significante voorspeller is voor openlijk agressief gedrag van zowel adolescente jongens als meisjes (Loukas, Paulos, & Robinson,

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

2005). De relatie tussen ouderlijke psychologische controle en agressie blijkt bovendien voor te komen in meerdere landen, culturen en leeftijdsgroepen (Choe & Read, 2018).

Autonomie

Een van de belangrijkste taken in de adolescentie is het ontwikkelen van autonomie. Ouders die hun kinderen in hoge mate autonomie toekennen, staan hen toe om zelf keuzes te maken en steunen de ontwikkeling van onafhankelijkheid (Morris et al., 2001). Ouderlijke steun in dit proces wordt geassocieerd met positieve uitkomsten op onder andere welzijn en vitaliteit (Van der Kaap-Deeder, Vansteenkiste, Soenens, & Mabbe, 2017) en een optimale psychologische ontwikkeling (Vasquez, Patall, Fong, Corrigan, & Pine, 2016). Ouders die warm, responsief en empathisch zijn ten aanzien van de psychologische en emotionele behoeften van hun kinderen, versterken het gevoel van autonomie op latere leeftijd (Vansteenkiste, Zhou, Lens, & Soenens, 2005), terwijl ouders die een opvoedingsstijl hanteren, gekenmerkt door een hogere mate van psychologische controle, het proces van het ontwikkelen van autonomie kunnen verhinderen (Oudekerk, Allen, Hessel, & Molloy, 2015). Verder is de timing van autonomie belangrijk. Kinderen die op jonge leeftijd veel worden vrijgelaten in het maken van eigen keuzes, laten op volwassen leeftijd vaker externaliserend probleemgedrag zien (Pavlova et al., 2011).

Psychologische Controle en Autonomie: Gerelateerd of Verschillend?

Empirische studies naar de relatie tussen psychologische controle en autonomie gaan er over het algemeen vanuit dat dit twee aparte, maar aan elkaar gerelateerde constructen zijn (Barber, Stolz, & Olsen, 2005) en dat er niet gesproken kan worden over twee einden van een continuüm (Hauser Kunz & Grych, 2013). Silk et al. (2003) lieten bijvoorbeeld zien dat psychologische controle en autonomie eerder verschillende constructen zijn, in plaats van elkaars tegenpolen en dat deze constructen slechts zwak aan elkaar gerelateerd zijn. De afwezigheid van het bevorderen van autonomie hoeft volgens hen niet automatisch de aanwezigheid van psychologische controle te impliceren. Ouderlijke psychologische controle kan namelijk ook op een andere manier plaatsvinden dan alleen door middel van het inperken van autonomie. Zo is de afwezigheid van keuzemogelijkheid (weinig autonomie) anders dan bijvoorbeeld een kind zich schuldig te laten voelen over zichzelf (hoge mate van psychologische controle) en andersom hoeft het gebrek aan psychologische controle ook niet per definitie de aanwezigheid van steun in het ontwikkelen van autonomie te impliceren (Hauser, et al., 2013; Van der Kaap-Deeder et al., 2016).

Ook Soenens, Vansteenkiste en Sierens (2009) onderzochten psychologische controle en autonomie als twee aparte constructen. Zij maakten hierbij onderscheid tussen twee typen van het bevorderen van autonomie. Het eerste type omschreven zij als het promoten van onafhankelijkheid: ouderlijke aanmoediging in het zich onafhankelijk uitdrukken en onafhankelijk beslissingen nemen. Het tweede type omschreven zij als het promoten van het handelen volgens de eigen wil. Hierbij moedigen ouders hun kinderen aan om te handelen en zich te gedragen op basis van eigen interesse en steunen ouders hun kinderen in het nemen van beslissingen die gebaseerd zijn op persoonlijke doelen en

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

motieven, in plaats van gebaseerd op hoe anderen het zouden willen. Clusteranalyse liet zien dat psychologische controle en het promoten van het handelen volgens eigen wil in hetzelfde cluster vielen, terwijl het promoten van onafhankelijkheid als apart construct gezien kon worden (Soenens, et al., 2009). De relatie tussen ouderlijke psychologische controle en autonomie is dus afhankelijk van hoe autonomie wordt gedefinieerd.

Verband Psychologische Controle en Externaliserende Problematiek

Het verband tussen ouderlijke psychologische controle en de ontwikkeling van externaliserende problemen van adolescenten kan verklaard worden vanuit verschillende theorieën. Een eerste theorie is de Sociale Leertheorie van Bandura (1973). Deze theorie gaat ervan uit dat kinderen leren door middel van het observeren, imiteren en modelleren van gedrag van anderen. Kinderen kunnen agressief gedrag overnemen of aanleren door enkel blootgesteld te worden aan agressie. Ouders worden in deze theorie gezien als ‘modellen’ voor hun kinderen. Wanneer ouders agressieve manieren gebruiken in contact met anderen, kunnen hun kinderen dit zien als succesvolle strategie voor sociale interactie (bijv. Nelson, Hart, Yang, Olson, & Jin, 2006). Kinderen kunnen ook de manipulatieve en controlerende interactiestijl van de ouders overnemen. Het is vanuit dit perspectief aannemelijk dat kinderen op termijn zelf ook opdringerig en manipulatief gedrag laten zien. Een gevolg hiervan is dat kinderen de aangeleerde interactiestijl zullen toepassen in contact met leeftijdsgenoten, wat zich kan uiten in agressief gedrag (Kuppens, Grietens, Onghena, & Michiels, 2009). De aanname dat kinderen psychologische controle ervaren als een vorm van agressie, hoeft echter lang niet altijd van toepassing te zijn (Choe & Read, 2018). Dit benadrukt het belang om dit verband ook vanuit andere perspectieven te benaderen.

Ook de Hechtingstheorie van Bowlby (1973) biedt inzicht in de associatie tussen ouderlijke psychologische controle en agressie bij kinderen. Deze theorie focust op de rol die ouderlijke sensitiviteit en responsiviteit speelt op de ontwikkeling van kinderen. Bowlby (1973) suggereerde dat kinderen een mentale representatie van zichzelf en anderen ontwikkelen die gebaseerd is op de interactie met primaire verzorgers, die het sociale functioneren van het kind beïnvloeden. Ongevoelig, negerend en afkeurend ouderschap, wat gezien wordt bij een hoge mate van psychologische controle, kan resulteren in een onveilige ouder-kind hechting, wat op zijn beurt kan leiden tot het ontwikkelen van onjuiste cognitieve schema's over sociale relaties. Zo interpreteren kinderen de wereld, en daarmee ook sociale contacten onterecht als onbetrouwbaar en vijandig. Hierdoor kan vervolgens agressief en normoverschrijdend gedrag in relatie met leeftijdsgenoten ontstaan als manier om te compenseren voor gevoelens van onzekerheid of afwijzing (bijv. Bowlby, 1973; Michiels, Grietens, Onghena, & Kuppens, 2008).

De bovenbeschreven theorieën geven aan dat ouderlijke psychologische controle op verschillende manieren kan leiden tot externaliserende problemen. Hierbij is echter nog geen rekening gehouden met de vraag welke rol autonomie als onderliggend mechanisme hierin eventueel speelt. Dit kan nader toegelicht worden aan de hand van de *Self-Determination Theory* ([SDT]; Deci & Ryan, 2000, 2008; Ryan, Kuhl, & Deci, 1997). Deze theorie stelt dat voor een optimale persoonlijke groei, integriteit

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

en welzijn, er intrinsieke motivatie voor het bereiken van doelen moet bestaan. Voor de ontwikkeling van intrinsieke motivatie moet worden voorzien in drie universele psychologische basisbehoeften, namelijk een gevoel van competentie, verbondenheid en autonomie (Deci & Ryan, 2000). De SDT stelt dat wanneer voorzien wordt in deze behoeften, er sprake is van een optimale omgeving voor effectief functioneren en psychologische gezondheid. De behoefte aan autonomie verwijst in deze theorie naar het hebben van een eigen wil en psychologische vrijheid. Wanneer er echter een hoge mate van psychologische controle wordt toegepast, wordt de adolescent autonomie onthouden (Soenens & Vansteenkiste, 2010). Wanneer jongeren een bepaalde mate van psychologische controle en een gebrek aan autonomie ervaren, kan er een gevoel van een oneerlijke behandeling ontstaan. Onderzoek suggereert dat oneerlijke omstandigheden boosheid en agressie kunnen aanwakkeren (Choe & Min, 2011). Het opgroeien in een omgeving die niet in de behoefte aan autonomie voorziet, wordt daarnaast geassocieerd met het ontstaan van oppositioneel gedrag (Soenens, Vansteenkiste, & Van Petegem, 2015), lage zelfregulatie en negatief affect (Assor, Roth, & Deci, 2004). Deze laatste twee concepten worden gezien als psychologische factoren die ten grondslag liggen aan het vertonen van agressief gedrag bij kinderen (Eisenberg, Fabes, Nyman, Bernzweig, & Pinuelas, 1994). Verder kunnen beperkte zelfregulerende vaardigheden leiden tot ongehoorzaamheid (Casas et al., 2006; Joussemet et al., 2008). Bovendien kan het gebrek aan een autonoom gevoel door psychologische controle gevoelens van oneerlijke behandeling of omstandigheden veroorzaken, wat op zijn beurt gerelateerd is aan woede, agressie (Choe & Min, 2011), cyberpesten en antisociaal gedrag (Fousiani, Dimitropoulou, Michaelides, & Van Petegem, 2016). Op basis van de SDT kan aangenomen worden dat een verhoogde mate van psychologische controle het gevoel van autonomie dwarsboomt (Deci & Ryan, 2000) waardoor externaliserende problemen in gang gezet kunnen worden.

Huidig Onderzoek

Hoewel er recentelijk steeds meer onderzoek gedaan naar het verband tussen psychologische controle en externaliserend probleemgedrag bij jongeren, bestaat er nog steeds onduidelijkheid over hoe deze twee concepten aan elkaar gerelateerd zijn en wat mogelijke onderliggende mechanismen zijn. Het huidige onderzoek beoogt een bijdrage te leveren aan de huidige kennis over dit verband, waarbij autonomie als potentiële mediator wordt meegenomen. Dit verband is eerder onderzocht door Choe en Read (2018). Zij vonden in een steekproef onder studenten (gemiddelde leeftijd $M = 20.56$ jaar) dat psychologische controle zowel een direct als indirect effect (via onder andere autonomie) heeft op vijandigheid, woede, fysieke en verbale agressie. Onderhavige studie is uniek en verschilt van het onderzoek van Choe en Read (2018) wat betreft de steekproef, waardoor de uitkomsten mogelijk waardevolle informatie kunnen verschaffen over adolescente jongeren in het Nederlandse voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs. Wanneer de relatie tussen psychologische controle en externaliserende problemen en de rol van autonomie als eventueel onderliggend mechanisme verduidelijkt wordt, kan dit handvatten bieden voor de ontwikkeling van (preventieve) interventies voor zowel jongeren als ouders van jongeren met externaliserende problematiek.

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

Deze studie richt zich daarom op de onderzoeksvraag in hoeverre psychologische controle gerelateerd is aan externaliserende problematiek van adolescenten en in welke mate de ervaren autonomie dit verband medieert. Op basis van de literatuur wordt verwacht dat een hoge mate van psychologische controle positief gerelateerd is aan externaliserende problemen bij adolescenten (bijv. Piquart, 2017). Op basis van de SDT (Deci & Ryan, 2000, 2008) en recent wetenschappelijk onderzoek (Choe & Read, 2018) kan verwacht worden dat dit verband gemedieerd wordt door de mate van autonomie die adolescenten ervaren.

Methoden

Participanten

Elf respondenten hebben de vragenlijst niet volledig hebben ingevuld en zijn uit de steekproef verwijderd, er vanuit gaande dat deze personen zich wilden terugtrekken van deelname. De steekproef in de huidige studie bestaat uit adolescenten ($N = 300$) in de leeftijd van 16 tot 21 jaar ($M = 17.28$, $SD = 1.25$), waarvan 165 meisjes en 135 jongens. Van de respondenten zijn 278 jongeren zijn afkomstig uit Nederland, 22 jongeren zijn geboren in een ander land. De meerderheid van de ouders van de adolescenten (255 vaders en 261 moeders) is afkomstig uit Nederland. De data is verworven via een vragenlijst die werd afgenomen in het voortgezet onderwijs (VO) en het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) in Nederland. Op het VO werden leerlingen uit het vijfde leerjaar van het hoger algemeen voortgezet onderwijs (HAVO) en het vijfde en zesde leerjaar van het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (VWO) benaderd. Op het MBO kwamen studenten op niveau drie en vier van het Beroeps Opleidende Leerweg (BOL) onderwijs in aanmerking om deel te nemen aan het onderzoek. Het Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL) onderwijs werd niet in deze studie opgenomen, omdat deze jongeren voornamelijk werken en dus minder contacturen op school hebben. Voorafgaand aan het onderzoek werd naar de leeftijd van de adolescenten gevraagd. Jongeren onder de 16 of boven de 21 jaar werden uitgesloten. Daarnaast werden VO- en MBO-scholen die niet gefinancierd werden door de overheid uitgesloten voor deelname aan het huidige onderzoek.

Instrumenten

Demografische gegevens werden verkregen door middel van een speciaal samengestelde vragenlijst van tien items waarin onder andere de etnisch-culturele achtergrond, taal, religie, geslacht en sociaaleconomische status (SES) uitgevraagd werden.

Psychologische controle. Het construct psychologische controle werd gemeten aan de hand van de Psychological Control Scale – Youth Self-Report (PCS-YSR; Barber, 1996; Soenens, Vansteenkiste, & Sierens, 2009). De schaal bestond uit acht items met antwoordmogelijkheden op een 5-punts Likertschaal van 1 (*helemaal niet waar*) tot 5 (*helemaal waar*). Een voorbeeld van een item is “*Mijn ouders geven me de schuld van de problemen van andere gezinsleden.*”. Verder waren er drie contra-indicatieve items (bijv. “*Mijn ouders geven mij veel zorg en aandacht.*”). De vragen zijn vertaald naar het Nederlands door Soenens, Vansteenkiste, Duriez en Goossens (2006), volgens de richtlijnen van de International Test Commission (Hambleton, 1994). De schaal is ontwikkeld en getest op validiteit en

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

betrouwbaarheid door Barber (1996). Tien vragen van de Childrens Report of Parental Behavior Inventory (CRPBI; Schaeffer 1965; Schuldermann & Schuldermann, 1970) werden geselecteerd om de factor psychologische controle te vormen. In een steekproef die bestond uit jongeren met verschillende etniciteiten, bleek dat acht items samen één factor vormden en dat dit opging voor de relatie met zowel moeder als vader (Barber, 1996). Daarnaast varieerde de Cronbach's alfa van .80 tot .83, afhankelijk van geslacht van het kind en de relatie tot de ouder. Dit weerspiegelt een goede interne consistentie. De Cronbach's alfa in het huidige onderzoek was .83.

Autonomie. Het construct autonomie werd gemeten aan de hand van tien items afkomstig van de Self-Determination Scale (Sheldon & Deci, 1996; Sheldon, Ryan, & Reis, 1996; Soenens, et al., 2007). Vijf items binnen deze schaal vallen onder bewustzijn van eigen gevoelens (bijv. *“Soms schrik ik van mijn emoties, alsof ze niet echt de mijne zijn.”*) en vijf items binnen het bewustzijn van het eigen gedrag (bijv. *“Ik heb altijd het gevoel dat ik zelf kies welke dingen ik doe.”*). De vragen zijn vertaald naar het Nederlands volgens de richtlijnen van Hambleton (1994) en werden besproken in een speciaal vertalingscommissie (Soenens et al., 2007). Antwoorden konden worden gegeven op een 5-punts Likertschaal van 1 (*helemaal niet waar*) tot 5 (*helemaal waar*). Deze schaal heeft een goede tot zeer goede interne consistentie (alfa's van .85 tot .93) en een adequate test-hertest betrouwbaarheid ($r = .77$ over een periode van acht weken). Daarnaast blijken de uitkomsten op deze schaal een goede voorspelling te kunnen maken voor verschillende aspecten van psychologische gezondheid (Sheldon et al., 1996). De Cronbach's alfa in het huidige onderzoek was .74.

Externaliserende problemen. Om het construct externaliserende problemen te meten, werd een tien-item schaal gebruikt uit het ICSEY-onderzoek (Berry, Phinney, Sam, & Vedder, 2006) om gedragsproblemen te meten. De items werden geformuleerd als stellingen over activiteiten, met daarbij de vraag hoe vaak de informant betrokken is geweest bij de beschreven activiteit gedurende het afgelopen jaar of het jaar daarvoor. Antwoorden konden worden gegeven op een 5-punts Likertschaal van 1 (*nooit*) tot 5 (*vaker dan drie keer tijdens het afgelopen jaar*). Een voorbeeld van een vraag is *“... geld of waardevolle spullen gepakt van iemand in het gezin.”*. Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat deze schaal een Cronbach's alfa had van .80 ($SD = .077$) voor immigranten jongeren en .82 ($SD = .058$) voor autochtone jongeren. Dit is voor beide groepen een goede interne consistentie (Berry et al., 2006). Daarnaast werd de procedure van Van de Vijver en Leung (1997) gebruikt om te controleren of de vragen hetzelfde construct maten, waaruit bleek dat dit het geval was voor alle onderzochte culturele groepen (Berry et al., 2006). De Cronbach's alfa in het huidige onderzoek was .82.

Procedure

Voorafgaand aan dit onderzoek is toestemming van de ethische commissie van de Universiteit Leiden verkregen. De participanten in dit onderzoek zijn geworven door middel van een gemakssteekproef. Studenten hebben scholen voor VO en MBO benaderd, waarna scholen zelf konden aangeven of zij interesse hadden in deelname. De data is verkregen in januari, februari en maart 2019. Ouders van leerlingen uit de deelnemende klassen werden schriftelijk op de hoogte gesteld van het

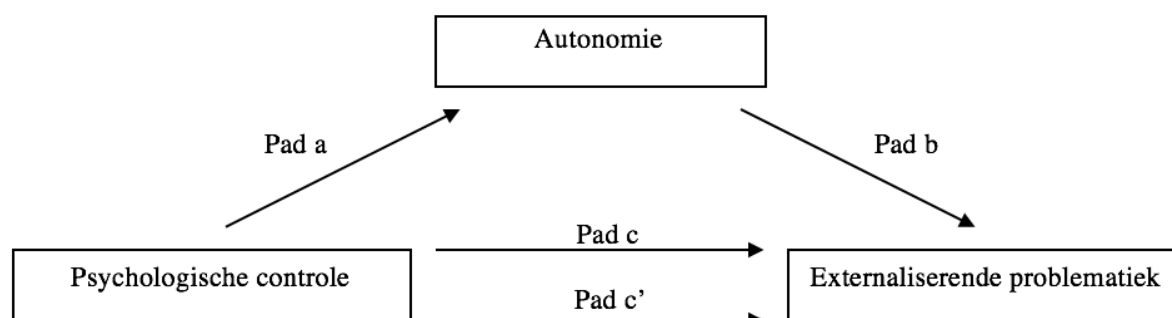
EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

onderzoek, door middel van een brief die aan de leerlingen werd uitgereikt. Hierin werden ook de gegevens van een onafhankelijk vertrouwenspersoon van zowel de Universiteit Leiden als de eigen school kenbaar gemaakt. Deelname was geheel vrijwillig en anoniem. Participanten konden bovendien op elk moment hun deelname intrekken. Daarnaast konden leerlingen en scholen aangeven of zij achteraf een algemeen rapport met resultaten wilden ontvangen. Leerlingen ontvingen geen beloning voor het invullen van de vragenlijst.

Het afnemen van de vragenlijsten gebeurde door onderzoeksassistenten van het instituut Pedagogische Wetenschappen van de Universiteit Leiden. De onderzoeksassistenten waren studenten die de data verzamelden in het kader van hun bachelor- of masterscriptie. Voorafgaand aan het onderzoek zijn moeilijke woorden gedefinieerd met behulp van het Woordenboek Nederlands voor vmbo en mbo (2009). Tijdens het onderzoek werd allereerst een korte introductie gegeven, waarin deelnemende leerlingen werd verteld dat zij op de computer een vragenlijst zouden invullen voor onderzoek naar autonomie en identiteitsontwikkeling bij jongeren. Daarnaast werd de vrijwilligheid, anonimiteit van deelname en vertrouwelijkheid van verwerking van de gegevens benadrukt. Ook kregen de participanten een brief waarin de informatie over de studie schriftelijk aan hen werd gepresenteerd. Leerlingen die niet in aanmerking kwamen voor het onderzoek, bijvoorbeeld omdat zij te jong of te oud waren, en leerlingen die niet wilden deelnemen, mochten tijdens het onderzoek iets voor zichzelf doen. Deelnemende leerlingen ondertekenden eerst toestemming voor deelname. Hierna werden de instructies voor het invullen van de vragenlijst gegeven. Participanten vulden de vragenlijst zelfstandig, individueel en in stilte in, waarbij de onderzoeksassistenten in de klas aanwezig waren voor het beantwoorden van vragen. Het invullen van de vragenlijst nam ongeveer 30 minuten in beslag. In totaal duurde de bijeenkomst ongeveer drie kwartier. Achteraf werden leerlingen bedankt voor hun deelname.

Analyses

De statistische analyses werden uitgevoerd in het programma IBM SPSS Statistics 25. Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag, is gebruik gemaakt van een multiële regressieanalyse. Voorafgaand aan het uitvoeren van deze analyse, werd de data gecontroleerd op fouten en missende waarden. Hierna werden de assumpties gecontroleerd. Multiële regressie is een geschikte methode voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag, omdat het een uitkomst kan voorspellen (externaliserend probleemgedrag) aan de hand van twee (of meer) numerieke variabelen (psychologische controle en autonomie). Om mediatie aan te tonen, moet in eerste instantie sprake zijn van een verband tussen psychologische controle en externaliserende problematiek (pad c). Daarnaast moet er een verband bestaan tussen psychologische controle en autonomie (pad a). Vervolgens moet er een verband worden aangetoond tussen autonomie en externaliserende problematiek (pad b). Als laatste moet het effect van psychologische controle op externaliserende problemen niet meer significant zijn of afnemen, wanneer de variabele autonomie wordt opgenomen in het model (pad c'). In het eerste geval is er sprake van volledige mediatie, in het tweede geval van partiële mediatie. De onderlinge samenhang tussen de variabelen zijn weergegeven in onderstaand figuur.

Figuur 1. Mediatie model van de variabelen in de huidige studie.

Resultaten

Assumpties

De assumptie van normaliteit is geschonden. De variabelen psychologische controle en externaliserende problematiek zijn rechtsscheef verdeeld. De variabele autonomie is linksscheef verdeeld. Deze verdeling is echter te verwachten, omdat in de populatie jongeren over het algemeen relatief weinig psychologische controle (bijv. Ma & Bellamore, 2012) en een betrekkelijk hoge mate van autonomie ervaren (Valkenburg & Piotrowski, 2017) en er over het algemeen niet veel externaliserende problematiek voorkomt (Verhulst, Verheij, & Danckaerts, 2014). Toch is een Log transformatie uitgevoerd bij de variabelen, om dichterbij normaliteit te komen en de betrouwbaarheid van de p -waardes te garanderen. Er is geen sprake van ernstige multicolineariteit ($VIF = 1.31$, tolerantie = .77). Aan de assumptie van lineariteit van de relaties tussen de onafhankelijke en de afhankelijke variabele is voldaan. Hiervoor werden enkele uitschieters verwijderd. De assumptie van normaliteit van de residuen is gecontroleerd door middel van visuele inspectie van de normaal waarschijnlijkheidsplot, waaruit bleek dat de residuen normaal verdeeld zijn en er dus voldaan is aan deze assumptie.

Data-inspectie

Er zijn geen missende waarden, omdat dit onderzoek een online enquête betrof, waarbij men niet kon doorgaan als een of meer vragen niet waren ingevuld. Univariate en bivariate uitschieters werden gedetecteerd door middel van het visueel inspecteren van histogrammen, boxplots en scatterplots. Univariate uitschieters werden gedefinieerd als waarden met een interkwartielafstand van 1.5 of groter, omdat dit een bruikbare methode is voor het beschrijven van uitschieters in scheve verdelingen (Moore, McCabe, & Craig, 2014). Ook na logtransformatie bleek dat de data voor de variabele externaliserende problematiek nog steeds niet normaal verdeeld was. Er is voor gekozen om de univariate uitschieters in de steekproef te laten, omdat dit een realistische weerspiegeling van de populatie geeft, waarin ook 'uitschieters' te vinden zijn. De bivariate uitschieters zijn uit de steekproef verwijderd, omdat hierdoor de verklaarde variantie van de relatie tussen de variabelen toenam. Hierna kwam de steekproefomvang uit op 292. De beschrijvende statistieken van de variabelen zijn weergegeven in Tabel 1.

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

Tabel 1.

Beschrijvende Statistieken Psychologische Controle, Autonomie en Externaliserende Problematiek na Log Transformatie

	<i>Minimum Score</i>	<i>Maximum Score</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Zskew</i>	<i>Zkurtosis</i>	<i>Univariate uitschieters</i>
Psychologische Controle	1.04	1.68	1.31	.13	1.85	-.23	4
Autonomie	1.00	1.54	1.28	.11	.28	-1.80	0
Externaliserende Problematiek	1.00	1.64	1.12	.12	10.30	8.13	13

Meervoudige Regressie Analyse

Om de hypothese van het huidige onderzoek te toetsen, is gebruik gemaakt van de procedure van Baron & Kenny (1986), die mediatie door middel van multiële regressieanalyses tracht aan te tonen.

Als eerste is er een regressievergelijking gemaakt met psychologische controle als onafhankelijke en externaliserende problematiek als afhankelijke variabele (pad c), om na te gaan of er een verband bestaat tussen deze twee variabelen. Hieruit bleek dat psychologische controle en externaliserende problematiek positief met elkaar samenhangen en dit verband is significant ($R^2 = .22$, $F(1, 290) = 14.51$, $p < .001$, zie Tabel 2), wat betekent dat een hoge mate van psychologische controle een hogere mate van externaliserende problematiek voorspelt.

Vervolgens is er een regressievergelijking gemaakt met psychologische controle als onafhankelijke en autonomie als afhankelijke variabele (pad a). Hieruit bleek dat psychologische controle en autonomie negatief met elkaar samenhangen en ook dit verband is significant ($R^2 = .47$, $F(1, 290) = 82.08$, $p < .001$, zie Tabel 3). Dit betekent dat een hoge mate van psychologische controle een lage mate van autonomie voorspelt.

Hierna is een regressievergelijking gemaakt om na te gaan wat het verband is tussen de onafhankelijke variabele autonomie en de afhankelijke variabele externaliserende problematiek (pad b). Hieruit bleek dat autonomie en externaliserende problematiek niet significant met elkaar samenhangen ($R^2 = .23$, $F(2, 291) = 7.74$, $p = .33$, zie Tabel 4). De mate van autonomie lijkt in deze studie dus geen voorspeller te zijn voor externaliserende problemen. Voor de volledigheid is de laatste stap van de mediatieanalyse hieronder toch uitgewerkt.

Om de hypothese van dit onderzoek te testen, is als laatste nagegaan in hoeverre autonomie een mediërende variabele is tussen de mate van psychologische controle en externaliserende problemen (pad c'). Hieruit bleek dat autonomie geen significante mediator was ($R^2 = .23$, $F(2, 291) = 7.74$, $p < .01$, zie Tabel 4). Het verband tussen psychologische controle en externaliserende problematiek is nog steeds

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

significant na het controleren voor de mate van autonomie. Psychologische controle blijkt een belangrijkere voorspeller te zijn voor externaliserende problemen, met meer unieke bijdrage. Er is echter wel een lichte afname in significantie, wat betekent dat de mate van autonomie een zeer kleine rol speelt in dit verband.

Tabel 2.

Regressievergelijking Psychologische Controle en Afhankelijke Variabele Externaliserende Problematiek

	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Constant	.84	.08		11.23	.00*
Psychologische Controle	.22	.06	.22	3.81	.00*

Noot. * $p < .001$

Tabel 3.

Regressievergelijking Psychologische Controle en Afhankelijke Variabele Autonomie

	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Constant	.73	.06		11.96	.00*
Psychologische Controle	.42	.05	.47	9.06	.00*

Noot. * $p < .001$

Tabel 4.

Regressievergelijking Psychologische Controle en Externaliserende Problematiek met Autonomie als Mediërende Variabele

	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>
Constant	.79	.09		8.62	.00*
Psychologische Controle	.19	.07	.19	2.90	.00**
Autonomie	.07	.07	.06	.99	.33

Noot. * $p < .001$, ** $p < .01$

Sobel Test

Omdat de significantie in van het verband tussen psychologische controle en externaliserende problematiek enigszins afneemt ($\Delta \beta = .04$) wanneer de variabele autonomie wordt opgenomen in het regressiemodel, wordt een Sobel test uitgevoerd om te controleren dit verschil significant is. Uit deze

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

test blijkt dat het effect van psychologische controle op externaliserende problematiek niet significant wordt gemedieerd door de mate van autonomie ($t = .98, p = .33$). Er is geen sprake van mediatie.

Discussie

Het huidige onderzoek beoogt een bijdrage te leveren aan de kennis over mogelijke oorzaken voor het ontstaan van externaliserende problemen van adolescenten. Hiertoe is onderzocht of de constructen ouderlijke psychologische controle en de mate van autonomie die adolescenten ervaren, deze problemen kunnen verklaren. De onderzoeksvraag hierbij was “*In hoeverre is psychologische controle gerelateerd aan externaliserende problematiek van adolescenten en in welke mate medieert ervaren autonomie dit verband?*”. Op basis van de literatuur (bijv. Pinquart, 2017) werd verwacht dat psychologische controle positief is gerelateerd aan externaliserend probleemgedrag bij jongeren. De SDT (Deci & Ryan, 2000) werd gebruikt om de rol van autonomie binnen dit verband te verklaren. Deze theorie gaat ervan uit dat voor optimale groei, integriteit en welzijn moet worden voldaan aan drie basisbehoeften: competentie, verbondenheid en autonomie. Er werd verwacht dat wanneer adolescenten een grote mate van autonomie ervaren, ze ondanks een hoge mate van psychologische controle, minder externaliserende problematiek zouden laten zien. Het is van belang om dit verband te verduidelijken, zodat er handvatten verschaft kunnen worden voor het ontwikkelen van (preventieve) interventies voor zowel jongeren die externaliserend probleemgedrag laten zien, als hun ouders. Onderhavige studie is uniek wat betreft de steekproef, waardoor de uitkomsten waardevolle informatie kunnen bieden voor adolescente jongeren in het Nederlandse voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs.

Als eerste werd onderzocht of er sprake is van een verband tussen psychologische controle en externaliserende problematiek. Conform de hypothese werd een significante, positieve relatie gevonden tussen deze twee variabelen. Een hoge mate van ouderlijke psychologische controle voorspelt een hogere mate van externaliserende problemen van adolescenten. Jongeren die hun ouders zien als weinig liefdevol, of als personen die hen gevoelsmatig tekortdoen in het nemen van eigen beslissingen, vijandig zijn en inspelen op hun schuldgevoel, laten meer externaliserend probleemgedrag zien dan jongeren bij wie dit niet het geval is. Dit resultaat komt overeen met eerder onderzoek naar dit verband, waarin er relaties werden gevonden tussen psychologische controle en verschillende vormen van externaliserende problemen bij adolescenten, zoals verbale agressie (Leadbeater, Bannister, Ellis, & Yeung, 2008; Little & Seay, 2014), fysieke agressie (Cui, Morris, Criss, Houlberg, & Silk 2014; Stevens & Hardy, 2013), relationele agressie (Kuppens, Laurent, Heyvaert, & Onghena, 2013), pesten (Li, Zhang, & Wang, 2015) en cyberpesten (Fousiani, et al., 2016). Verder verschillen de huidige studie en eerdere studies van elkaar wat betreft steekproeven en landen waarin het onderzoek is gedaan. Dit suggereert dat de relatie zich niet beperkt tot een bepaalde cultuur. Daarnaast sluit dit resultaat aan bij invloedrijke theoretische modellen als de Sociale leertheorie (Bandura, 1973) en de Hechtingstheorie (Bowlby, 1973) welke het belang van ouders als model voor hun kinderen en sensitiviteit in de opvoeding benadrukken in relatie tot het gedrag van jongeren. Bovendien sluit dit resultaat goed aan bij Baumrind's (1966) theorie van opvoedingsstijlen, waarin een autoritaire opvoedingsstijl (weinig warmte en veel controle) geassocieerd

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

is met negatieve uitkomsten op verschillende sociale domeinen bij kinderen. Pinquart (2017) onderzocht dit verband en vond dat een autoritaire opvoedingsstijl, welke volgens hem gekenmerkt werd door een hogere mate van psychologische controle, voorspellend was voor een hogere mate van externaliserende problemen bij kinderen. Daarnaast vond deze meta-analyse een sterker verband tussen deze variabelen in oudere steekproeven. Mogelijk gaan adolescenten naarmate ze ouder worden het opvoedgedrag van ouders kritischer bekijken (Levpušcek, 2006), waardoor de negatieve effecten van ouderlijke psychologische controle meer problematisch worden (Pinquart, 2017).

Hoewel er wel een positieve relatie werd gevonden tussen psychologische controle en autonomie, lieten de resultaten van dit onderzoek, in tegenstelling tot de verwachtingen, zien dat autonomie in dit onderzoek geen mediërende variabele is in het verband tussen psychologische controle en externaliserende problemen. Niet alleen staat dit haaks op SDT (Deci & Ryan, 2000), ook verschilt het met bevindingen van voorgaand onderzoek van onder andere Choe en Min (2011) en Soenens, en collega's (2015). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de psychologische basisbehoeften verbondenheid of een gevoel van competentie belangrijker zijn voor adolescenten en daarmee sterker gerelateerd aan externaliserende problemen dan autonomie. Zo vonden Choe en Read (2018) dat het gebrek aan een gevoel van verbondenheid de belangrijkste voorspeller was voor agressie bij adolescenten. Uit hun onderzoek bleek dat het niet tonen van liefde, zonder dat dit gebruikt werd als middel om gedrag van hun kinderen te controleren, door adolescenten als meer onaangenaam werd ervaren dan het beperken van autonomie.

Een andere mogelijke verklaring voor het feit dat uit onderhavige studie is gebleken dat autonomie geen mediërende variabele is tussen psychologische controle en externaliserende problemen, kan zijn dat er in dit onderzoek geen rekening is gehouden met een meer cultuurrelativistisch perspectief. Vanuit een cultuurrelativistisch perspectief wordt verondersteld dat het effect en de uitkomsten van opvoedgedrag niet universeel zijn, maar afhangen van de aanwezigheid van verschillende modererende variabelen zoals persoonlijkheid van de adolescenten, sociaaleconomische status van de families en een mogelijk verschil in leeftijd. Deze factoren blijken namelijk van invloed te zijn op de onderzochte relatie (Grusec, 2008). Wat betreft persoonlijkheid van jongeren, benadrukken ontwikkelingsmodellen bijvoorbeeld dat de effecten van opvoeden in het algemeen, en controlerend ouderschap in het bijzonder, afhankelijk zijn van individuele verschillen in het temperament en de persoonlijkheid van een kind (Kiff, Lengua, & Zalewski, 2011). Zo kunnen de nadelige effecten van controlerend ouderschap minder aanwezig of zelfs afwezig zijn bij kinderen en adolescenten met een makkelijk temperament (Van Leeuwen, Mervielde, Braet, & Bosmans, 2004). Mogelijk zou er in onderhavige studie wel een effect van de ervaren autonomie op externaliserend probleemgedrag zijn gevonden, als het temperament van de adolescenten als modererende variabele meegenomen zou zijn.

Daarnaast suggereren sommige onderzoeken dat controlerend ouderschap minder nadelig, of zelfs helemaal niet nadelig is in collectivistische culturen, waarin men meer afhankelijk van elkaar is (bijv. Rothbaum & Trommsdorff, 2007) en de ontwikkeling van autonomie in adolescenten minder

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

wordt gestimuleerd dan in individualistische culturen. Ouderlijke gedragingen die in wetenschappelijk onderzoek worden geclassificeerd als autonomie steunend of controlerend, kunnen namelijk anders worden ervaren, afhankelijk van de culturele achtergrond van de adolescent (Soenens, et al., 2015; Stephens, Markus, & Townsend, 2007). Hoewel de ouders van adolescenten in deze steekproef voor het grootste deel afkomstig zijn uit Nederland, is er ook een deel afkomstig uit andere landen, waaronder China, Turkije, Marokko en andere Afrikaanse landen, welke over het algemeen een meer collectivistische cultuur hebben (bijv. Liu et al., 2005; Mesman & Van IJzendoorn, 2012; Renzaho & Vignjevic, 2011). Wellicht dat jongeren van deze ouders in de huidige steekproef het ervaren van een lagere mate van autonomie als minder negatief of oneerlijk ervaren en daarmee minder last hebben van externaliserende problematiek dan jongeren met Nederlandse ouders. Uit onderzoek blijkt namelijk dat jongeren uit meer collectivistische culturen het beperken van autonomie vaker zien als een goedbedoelde actie van ouders dan jongeren uit meer individualistische culturen (Liga et al., 2017). Bij al dit moet echter wel worden opgemerkt dat ondanks dat de interpretatie van opvoedgedrag door jongeren afhangt van hun culturele achtergrond, controlerend ouderschap geassocieerd blijft met verminderd welzijn en slechtere aanpassingen op sociaal gebied bij jongeren in verschillende culturen (Ahmad, Vansteenkiste, & Soenens, 2013; Pomerantz & Wang, 2009).

Beperkingen

Sterke punten binnen dit onderzoek zijn het gebruik van veel onderzochte, betrouwbare en valide vragenlijsten voor het verkrijgen van de data. Een ander voordeel is dat doordat de gegevens verkregen zijn via een online vragenlijst, er geen missende waarden ontstonden. Nochtans heeft ieder onderzoek beperkingen. Een beperking in deze studie is dat de items die het construct psychologische controle meten, ook ingevuld zijn door jongeren die niet meer bij hun ouders wonen, geen contact meer met hun ouders hebben of waarvan de ouders zelfs zijn overleden. Dit hebben de jongeren aangegeven tijdens het invullen van de vragenlijst en heeft mogelijk de resultaten op dit gebied kunnen beïnvloeden. In vervolgonderzoek kan het daarom interessant zijn om te bepalen wat de frequentie is van het contact tussen ouders en jongeren, zodat er meer betrouwbare conclusies kunnen worden getrokken over de mate waarin ouderlijke psychologische controle door adolescenten wordt ervaren. Het toevoegen van extra items op dit gebied kan mogelijk dit probleem ondervangen. Daarnaast kan het maken van een onderscheid tussen jongeren die thuis- of uitwonend zijn een toevoeging zijn.

De data binnen het huidige onderzoek berusten op retrospectieve zelfrapportage. Een probleem hierbij is het geven van sociaal wenselijke antwoorden, met name bij meer 'beladen' onderwerpen zoals externaliserende problematiek. Een ander probleem betreft het feit dat antwoorden gebaseerd zijn op herinneringen, welke minder betrouwbaar zijn dan concrete observaties of gebeurtenissen. In de praktijk bleken de jongeren de vragenlijst erg lang en de vragen lastig geformuleerd te vinden. Wellicht dat zij hierdoor met minder betrokkenheid en minder serieus de vragen hebben ingevuld. In vervolgonderzoek kan het interviewen van de jongeren een aanvulling zijn. Wellicht dat de mogelijkheid tot doorvragen dit probleem gedeeltelijk kan ondervangen.

Implicaties

Ondanks de beperkingen, dragen de resultaten van dit onderzoek bij aan de huidige kennis over psychologische controle en externaliserende problemen en de mate waarin autonomie dit verband medieert. Wat betreft het onderzoeksdesign kan deze studie worden omschreven als een cross-sectioneel onderzoek. Het repliceren van deze studie met longitudinale gegevens kan waardevol zijn in het verkrijgen van inzicht in de verbanden tussen psychologische controle, autonomie en externaliserende problemen over een langere termijn. Wat betreft het ontwikkelen van interventies op het gebied van externaliserende problemen bij adolescenten is het van belang dat daarbij ouders worden betrokken, gezien de rol die zij nog steeds spelen in de late adolescentie. In de bestaande effectieve interventie Multidimensionele Familietherapie (Rigter, 2015), voor jongeren met gedrags- en verslavingsproblematiek van twaalf tot negentien jaar wordt al rekening gehouden met het belang van de communicatie tussen ouder en kind, de opvoedvaardigheden en ouderschapsstijl. Er bestaan in Nederland echter nog geen effectieve interventies voor de leeftijdsgroep zoals deze in dit onderzoek is omschreven. Dit lijkt wel wenselijk, gezien bijvoorbeeld middelengebruik vanaf de leeftijd van zestien jaar in Nederland enorm toeneemt (CBS, 2019) en er na de leeftijd van twintig jaar opnieuw een stijging in het aantal gebruikers plaatsvindt. Daarbij blijkt dat Nederlandse jongvolwassenen die bekend zijn met jeugdzorg minder vaak verdachten zijn van een misdrijf (CBS, 2017), wat suggereert dat het bieden van psychologische hulp of interventies ook op jongvolwassen leeftijd nog wenselijk kan zijn. De resultaten van de huidige studie kunnen dienen als handvatten voor professionals die werken met deze groep adolescenten en voor het ontwikkelen van nieuwe (preventieve) interventies voor jongeren in deze doelgroep en hun ouders. Bovendien verschaffen de resultaten inzicht in elementen die daarbij wel en niet effectief kunnen zijn.

Conclusie

Uit dit onderzoek is gebleken dat psychologische controle een voorspeller is voor de mate van het vertonen van externaliserende problemen bij adolescenten, maar dat dit verband niet werd gemedieerd door de mate van autonomie die adolescenten ervaren. Uit de resultaten vloeien waardevolle aanbevelingen voor toekomstig wetenschappelijk onderzoek voort. Hoewel de behoefte aan autonomie universeel is, verschillen jongeren in de manier waarop zij autonomie-steunend en controlerend ouderschap ervaren en hiermee omgaan (Soenens, Vansteenkiste, & Van Petegem, 2015). Het is van belang dat toekomstig onderzoek de verbanden verheldert tussen opvoeding (autonomie bevorderend tegenover autonomie ondermijnend), de manier waarop kinderen opvoedgedrag van ouders ervaren (hebben zij het gevoel dat er in hun behoeften wordt voorzien en welke behoeften zijn daarin voor adolescenten het meest belangrijk) en de strategieën die jongeren gebruiken in de omgang met de manier van opvoeding van de ouders, controlerend ouderschap in het bijzonder. Hierbij is het van belang dat er rekening wordt gehouden met individuele verschillen tussen kinderen die deze verbanden kunnen modereren, zoals persoonlijkheid, leeftijd, culturele achtergrond en sociaaleconomische status. Kortom, er dient rekening gehouden te worden met zowel een universalistische benadering als een meer

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

relativistisch perspectief, zoals Schweder en Sullivan (1993) omschreven gaat het om “universalisme zonder uniformiteit”. De meeste belangrijke psychologische processen hebben zowel universele als context specifieke kenmerken. Beide perspectieven kunnen een waardevol inzicht geven in de aard van de relatie tussen psychologische controle, autonomie en externaliserende problemen, maar met het extreem aanhangen van een uiterste, lijken de relaties tussen deze variabelen niet voldoende te kunnen worden verklaard.

Referenties

- Achenbach, T. M. (1991). *Integrative guide for the 1991 Child Behavior Checklist/4–18*. Burlington, VT: University of Vermont, Department of Psychiatry.
- Ahmad, I., Vansteenkiste, M., & Soenens, B. (2013). The relations of Arab Jordanian adolescents' perceived maternal parenting to teacher-rated adjustment and problems: The intervening role of perceived need satisfaction. *Developmental Psychology, 49*, 177–183.
doi:10.1037/a0027837
- Assor, A., Roth, G., & Deci, E. L. (2004). The emotional costs of parents' conditional regard: A self-determination theory analysis. *Journal of Personality, 72*, 47-88. doi:10.1111/j.0022-3506.2004.00256.x
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development, 67*, 3296-3319. doi:10.2307/1131780
- Barber, B. K., Olsen, J. E., & Shagle, S. C. (1994). Associations between parental psychological and behavioral control and youth internalized and externalized behaviors. *Child Development, 65*, 1120-1136. doi:10.2307/1131309
- Barber, B. K., Soltz, H. E., & Olsen, J. E. (2005). Parental support, psychological control, and behavioral control: Assessing relevance across time, culture, and method. *Monographs of the Society for Research on Child Development, 70*, 1-137. doi:10.1111/j.1540-5834.2005.00365.x
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology, 51*, 1173-1182. doi:10.1037/0022-3514.51.6.1173
- Baumeister, R., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin, 117*, 497-529. doi:10.1037/0033-2909.117.3.497
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development, 37*, 887-907. doi:10.2307/1126611

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., & Vedder, P. (2006). Immigrant youth: Acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychology, 55*, 303-332. doi:10.1111/j.1464-0597.2006.00256.x

Bowlby, J. (1973) *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: anxiety and anger*. New York, NY: Basic Books.

Casas, J. F., Weigel, S. M., Crick, N. R., Ostrov, J. M., Woods, K. E., Jansen Yeh, E. A., & Huddleston-Casas, C. A. (2006). Early parenting and children's relational and physical aggression in the preschool and home contexts. *Journal of Applied Developmental Psychology, 27*, 209-227. doi:10.1016/j.appdev.2006.02.003

Centraal Bureau voor de Statistiek (2017). Jeugdzorgjongeren na hun 18^e verjaardag, 2016. Verkregen van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2019/21/jeugdzorgjongeren-na-hun-18e-verjaardag-2016>

Centraal Bureau voor de Statistiek (2019). Leefstijl en (preventief) gezondheidsonderzoek; persoonskenmerken. Verkregen van: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83021NED/table?dl=1BB38>

Choe, S. Y., & Min, K.-H. (2011). Who makes utilitarian judgments? The influences of emotions on utilitarian judgments. *Judgment and Decision Making, 6*, 580-592.

Choe, S. Y., & Read, S. (2018). Percieved parental psychological control has indirect effects on aggression via need satisfaction and motivation for revenge. *Journal of Social and Personal Relationships, 1*, 1-23. doi:10.1177/0265407518796325

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2^e ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Cui, L., Morris, A. S., Criss, M. M., Houlberg, B. J., & Silk, J. S. (2014). Parental psychological control and adolescent adjustment: The role of adolescent emotion regulation. *Parenting, 14*, 47-67. doi:10.1080/15295192.2014.880018

DeCharms, R. (1968). *Personal causation*. New York, NY: Academic Press.

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self determination of behavior. *Psychological Inquiry, 11*, 227-268.

doi:10.1207/S15327965PLI1104_01

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Facilitating optimal motivation and psychological well-being across life’s domains. *Canadian Psychology, 49*, 14–23. doi:10.1037/0708-5591.49.1.14

Eisenberg, N., Fabes, R. A., Nyman, M., Bernzweig, J., & Pinuelas, A. (1994). The relations of emotionality and regulation to children’s anger related actions. *Child Development, 85*, 109-128. doi:10.1111/1467-8624.ep9406130683

Fousiani, K., Dimitropoulou, P., Michaelides, M., & Van Petegem, S. (2016). Perceived parenting and adolescent cyber-bullying: Examining the intervening role of autonomy and relatedness need satisfaction, empathic concern and recognition of humanness. *Journal of Child and Family Studies, 25*, 2120-2129. doi:10.1007/s10826-016-0401-1

Grusec, J. E. (2008). What is the nature of effective parenting? It depends. In M. Kerr, H. Stattin, & R. C. M. E. Engels (Eds.), *What can parents do? New insights into the role of parents in adolescent problem behavior*. (pp. 240-257). West-Sussex, England: Wiley.

Hambleton, R. K. (1994). Guidelines for adapting educational and psychological tests: A progress report. *European Journal of Psychological Assessment, 10*, 229-244.

Harter, S. (1978). Effectance motivation reconsidered: Toward a developmental model. *Human Development, 1*, 661-669. doi:10.1159/000271574

Hauser Kunz, J., & Grych, J. H. (2013). Parental psychological control and autonomy granting: Distinctions and associations with child and family functioning. *Parenting, 13*, 77-94. doi:10.1080/15295192.2012.709147

Joussemet, M., Vitaro, F., Barker, E. D., Côté, S., Nagin, D. S., Zoccolillo, M., & Tremblay, R. E. (2008). Controlling parenting and physical aggression during elementary school. *Child Development, 79*, 411-425. doi:10.1111/j.1467-8624.2007.01133.x

Kiff, C. J., Lengua, L. J., & Zalewski, M. (2011). Nature and nurturing: Parenting in the context of child temperament. *Clinical Child and Family Psychology Review, 14*, 251-301. doi:10.1007/s10567-011-0093-4

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

- Kuppens, S., Grietens, H., Onghena, P., & Michiels, D. (2009). Associations between parental control and children's overt and relational aggression. *British Journal of Developmental Psychology*, 27, 607-623. doi:10.1348/026151008X345591
- Kuppens, S., Laurent, L., Heyvaert, M., & Onghena, P. (2013). Associations between parental psychological control and relational aggression in children and adolescents: A multilevel and sequential meta-analysis. *Developmental Psychology*, 49, 1697-1712. doi:10.1037/a0030740
- Leadbeater, B. J., Banister, E. M., Ellis, W. E., & Yeung, R. (2008). Victimization and relational aggression in adolescent romantic relationships: The influence of parental and peer behaviors, and individual adjustment. *Journal of Youth and Adolescence*, 37, 359-372. doi:10.1007/s10964-007-9269-0
- Levpušcek, M. P. (2006). Adolescent individuation in relation to parents and friends: Age and gender differences. *European Journal of Developmental Psychology*, 3, 238-264. doi:10.1080/17405620500463864
- Li, D., Zhang, W., & Wang, Y. (2015). Parental behavioral control, psychological control and Chinese adolescents' peer victimization: The mediating role of self-control. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 628-637. doi:10.1007/s10826-013-9873-4
- Liga, F., Ingoglia, S., Inguglia, C., Lo Coco, A., Lo Cricchio, M. G., Musso, P., & Gutow, M. (2017). Associations among psychologically controlling parenting, autonomy, relatedness, and problem behaviors during emerging adulthood. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 151, 393-415. doi:10.1080/00223980.2017.1305323
- Little, M., & Seay, D. (2014). By-gender risk paths of parental psychological control effects on emerging adult overt and relational aggression. *Journal of Social and Personal Relationships*, 31, 1040-1067. doi:10.1177/0265407513517808
- Liu, M., Chen, X., Rubin, K. H., Zheng, S., Cui, L., Li, D., Chen, H., & Wang, L. (2005). Autonomy- vs. connectedness-oriented parenting behaviours in Chinese and Canadian mothers. *International Journal of Behavioral Development*, 29, 489-495. doi:10.1080/01650250500147063

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

- Loukas, A., Paulos, S. K., & Robinson, S. (2005). Early adolescent social and overt aggression: Examining the roles of social anxiety and maternal psychological control. *Journal of Youth and Adolescence, 34*, 335-345. doi:10.1007/s10964-005-5757-2
- Ma, T.-L. & Bellamore, A. (2012). Peer victimization and parental psychological control in adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology, 40*, 413-424. doi: 10.1007/s10802-011-9576-5
- Mesman, J., & Van IJzendoorn, M. H. (2012). Sensitive parenting as a cross-cultural ideal: Sensitivity beliefs of Dutch, Moroccan, and Turkish mothers in the Netherlands. *Attachment & Human Development, 14*, 601-619. doi:10.1080/14616734.2012.727258
- Michiels, D., Grietens, H., Onghena, P., & Kuppens, S. (2008). Parent-child interactions and relational aggression in peer relationships. *Developmental Review, 28*, 522-540. doi:10.1016/j.dr.2008.08.002
- Moore, D. S., McCabe, G. P., & Craig, B. (2014). *Introduction to the practice of statistics*. New York, NY: W.H. Freeman & Company
- Morris, A. S., Steinberg, L., Sessa, F. M., Avenevoli, S., Silk, J. S., & Essex, M. J. (2001). Measuring children's perceptions of psychological control: Developmental and conceptual considerations. In B. K. Barber (Ed.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* (pp. 125-159). Washington, DC: American Psychological Association.
- Murray, K. W., Dwyer, K. M., Rubin, K. H., Knighton-Wisor, S., & Booth-LaForce, C. (2014). Parent-child relationships, parental psychological control, and aggression: Maternal and paternal relationships. *Journal of Youth and Adolescence, 43*, 1361-1373. doi:10.1007/s10964-013-0019-1
- Nelson, D. A., Hart, C. H., Yang, C., Olson, J. A., & Jin, S. (2006). Aversive parenting in China: Associations with child physical and relational aggression. *Child Development, 77*, 554-572. doi:10.1111/j.1467-8624.2006.00890.x

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

- Oudekerk, B. A., Allen, J. P., Hessel, E. T., & Molloy, L. E. (2015). The cascading development of autonomy and relatedness from adolescence to adulthood. *Child Development, 86*, 472-485. doi:10.1111/cdev.12313
- Pavlova, M. K., Haase, C. M., & Silbereisen, R. K. (2011). Early, on-time, and late behavioural autonomy in adolescence: Psychosocial correlates in young and middle adulthood. *Journal of Adolescence, 34*, 361-370. doi:10.1016/j.adolescence.2010.04.002
- Pinquart, M. (2017). Associations of parenting dimensions and styles with externalizing problems of children and adolescents: An updated meta-analysis. *Developmental Psychology, 53*, 873-932. doi:10.1037/dev0000295
- Pomerantz, E. M., & Wang, Q. (2009). The role of parental control in children's development in Western and East Asian countries. *Current Directions in Psychological Science, 18*, 285-289. doi:10.1111/j.1467-8721.2009.01653.x
- Renzaho, A. M. N. & Vignjevic, S. (2011). The impact of a parenting intervention in Australia among migrants and refugees from Liberia, Sierra Leone, Congo, and Burundi: Results from the African Migrant Parenting Program. *Journal of Family Studies, 17*, 71-79. doi:10.5172/jfs.2011.17.1.71
- Rigter, H. (2015). Databank effectieve jeugdinterventies: Beschrijving 'multidimensionele familie therapie (MDFT)'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Verkregen van: www.nji.nl/jeugdinterventies
- Rothbaum, F., & Trommsdorff, G. (2007). Do roots and wings complement or oppose one another? The socialization of relatedness and autonomy in cultural context. In Grusec, J. E., & Hastings P. D. (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research*. New York: Guilford.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. New York: Guilford Publications.

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

- Ryan, R. M., Kuhl, J., & Deci, E. L. (1997). Nature and autonomy: Organizational view of social and neurobiological aspects of self-regulation in behavior and development. *Development and Psychopathology, 9*, 701-728. doi:10.1017/S0954579497001405
- Schaefer, E. S. (1965). Children's reports of parental behavior: An inventory. *Child Development, 36*, 413-424. doi:10.2307/1126465
- Schludermann, E., & Schludermann, S. (1970). Replicability of factors in children's report of parent behavior (CRPBI). *Journal of Psychology, 76*, 239-249. doi:10.1080/00223980.1970.9916845
- Sheldon, K. M., & Deci, E. (1996). *The Self-Determination Scale*. Unpublished manuscript, University of Rochester.
- Sheldon, K. M., Ryan, R. M., & Reis, H. T. (1996). What makes for a good day? Competence and autonomy in the day and in the person. *Personality and Social Psychology Bulletin, 22*, 1270-1279. doi:10.1177/01461672962212007
- Silk, J. S., Morris, A. S., Kayana, T., & Steinberg, L. (2003). Psychological control and autonomy granting: Opposite ends of a continuum or distinct constructs? *Journal of Research on Adolescence, 13*, 113-128. doi:10.1111/1532-7795.1301004
- Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2010). A theoretical upgrade of the concept of psychological control: Proposing new insights on the basis of self-determination theory. *Developmental Review, 30*, 74-99. doi:10.1016/j.dr.2009.11.001
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Duriez, B., & Goossens, L. (2006). In search of the sources of psychologically controlling parenting: The role of parental separation anxiety and parental maladaptive perfectionism. *Journal of Research on Adolescence, 16*, 539-559. doi:10.1111/j.1532-7795.2006.00507.x
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Goossens, L., Duriez, B., & Niemiec, C. P. (2008). The intervening role of relational aggression between psychological control and friendship quality. *Social Development, 17*, 661-681. doi:10.1111/j.1467-9507.2007.00454.x
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Lens, W., Luyckx, K., Goossens, L., Beyers, W., & Ryan, R. M. (2007). Conceptualizing parental autonomy support: Adolescent perceptions of promotion of

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

- independence versus promotion of volitional functioning. *Developmental Psychology*, 43, 633-646. doi:10.1037/0012-1649.43.3.633
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Sierens, E. (2009). How are parental psychological control and autonomy-support related? A cluster-analytic approach. *Journal of Marriage and Family*, 71, 187-202. doi:10.1111/j.1741-3737.2008.00589.x
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Van Petegem, S. (2015). Let us not throw out the baby with the bathwater: Applying the principle of universalism without uniformity to autonomy-supportive and controlling parenting. *Child Development Perspectives*, 9, 44-49. doi:10.1111/cdep.12103
- Stephens, N., Markus, H. R., & Townsend, S. S. M. (2007). Choice as an act of meaning: The case of social class. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93, 814-830. doi:10.1037/0022-3514.93.5.814
- Stevens, D. L., & Hardy, S. A. (2013). Individual, family, and peer predictors of violence among Samoan adolescents. *Youth & Society*, 45, 428-449. doi:10.1177/0044118X11424756
- Valkenburg, P. M., & Piotrowski, J. T. (2017). *Plugged in: How media attract and affect youth*. New Haven: Yale University Press.
- Van Dale Woordenboek Nederlands voor vmbo en mbo. (2009). Utrecht: Van Dale.
- Van de Vijver, F. J. R., & Leung, K. (1997). *Methods and data analysis for cross-cultural research*. Newbury Park, CA: Sage.
- Van der Kaap-Deeder, J., Vansteenkiste, M., Soenens, B., & Mabbe, E. (2017). Children's daily well-being: The role of mothers', teachers', and siblings' autonomy support and psychological control. *Developmental Psychology*, 53, 237-251. doi:10.1037/dev0000218
- Van Leeuwen, K. G., Mervielde, I., Braet, C., & Bosmans, G. (2004). Child personality and parental behavior as moderators of problem behavior: Variable- and person-centered approaches. *Developmental Psychology*, 40, 1028-1046. doi:10.1037/0012-1649.40.6.1028
- Vander Zanden, J. W., Crandell, T. L., & Crandell, C. H. (2000). Adolescence: Emotional and social development. In J. Vander Zanden (Ed.), *Developmental psychology* (pp. 358-389). Boston: McGraw-Hill.

EXTERNALISERENDE PROBLEMEN BIJ ADOLESCENTEN

- Vansteenkiste, M., Zhou, M., Lens, W., & Soenens B. (2005). Experiences of autonomy and control among Chinese learners: Vitalizing or immobilizing? *Journal of Educational Psychology, 97*, 468-483. doi:10.1037/0022-0663.97.3.468
- Vasquez, A. C., Patall, E. A., Fong C. J., Corrigan, A. S., & Pine, L. (2016). Parent autonomy support, academic achievement, and psychological functioning: A meta-analysis of research. *Educational Psychology review, 28*, 605-644. doi:10.1007/s10648-015-9329-z
- Verhulst, F. C., Verheij, F., & Danckaerts, M. (2014). *Kinder- en jeugdpsychiatrie*. Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.
- White, R. & Renk, K. (2012). Externalizing problems during adolescence: An ecological perspective. *Journal of Child and Family Studies, 21*, 158-171. doi:10.1007/s10826-011-9459-y